

Czy publikacja ma jakieś słabsze strony? Trudno takie znaleźć. Od strony treściowej książka stanowi niewątpliwie cenny wkład w teologiczną refleksję nad kultem Bożego Serca, co zresztą zostało mocno zaakcentowane przez recenzentów. Jest również fachowo i starannie przygotowana od strony wydawniczej (twarda oprawa, trafna ilustracja na okładce, dobra redakcja i łamanie tekstu). Można jedynie mieć pewne wątpliwości, pytania dotyczące samego układu książki, wzajemnej relacji poszczególnych zagadnień w stosunku do siebie. Z treści książki wynika, że po części historycznej autor omawia najpierw ogólnie teologię kultu Serca Jezusowego, a następnie przechodzi do omówienia istotnych form tego kultu, jakie obecne są w duchowości sercańskiej (obłacji, wynagrodzenia i apostołstwa). Z pewnością taki tok prezentacji tej problematyki jest uzasadniony, jednakże nie wynika on w sposób klarowny z planu rozprawy. Wydaje się, że nieco obszerniejsze wyjaśnienie konstrukcji treściowej publikacji rozwiązałoby te wątpliwości.

Reasumując, należy stwierdzić, że książka stanowi cenny przyczynek do zgłębiania teologii kultu Serca Jezusowego i chociaż zasadniczo omawia teologię kultu w Zgromadzeniu Księży Sercanów, to jednak przez to, że daleko wykracza poza ramy tej teologii, może być lekturą pomocną dla wszystkich osób zakonnych i świeckich, które pragną pogłębić zarówno swoją wiedzę, jak i więź z Bożym Sercem.

ks. Dariusz Salamon SCJ

Sprawozdanie z sympozjum naukowego *Co Bóg złączył...*
Nierozzerwalność małżeństwa – między teorią a praktyką życia
Stadniki, 9 listopada 2010 roku

We wtorek, 9 listopada 2010 roku, w auli Wyższego Seminarium Misyjnego Księży Sercanów w Stadnikach odbyło się sympozjum naukowe zatytułowane *Co Bóg złączył... Nierozzerwalność małżeństwa – między teorią a praktyką życia*. W imieniu organizatorów sympo-

zjum słowo powitania skierował do uczestników rektor seminarium ks. dr Robert Ptak SCJ. We wprowadzeniu nawiązał do słów Jana Pawła II z adhortacji *Familiaris consortio*: „Podstawowym obowiązkiem Kościoła jest potwierdzanie z mocą (...) nauki o nierozzerwalności małżeństwa. Tym, którzy (...) uważają za trudne lub niemożliwe wiązanie się z jedną osobą na całe życie, i tym, którzy mają poglądy wypaczone przez kulturę odrzucającą nierozzerwalność małżeństwa i wręcz ośmieszającą zobowiązanie małżonków do wierności, należy na nowo przypomnieć radosne orędzie o bezwzględnie wiążącej mocy owej miłości małżeńskiej, która w Jezusie Chrystusie znajduje swój fundament i swoją siłę” (nr 20).

Sesji przedpołudniowej przewodniczył wikariusz prowincjalny ks. dr Dariusz Salamon SCJ z Warszawy, wykładowca teologii fundamentalnej i religiologii w WSM Księży Sercanów, członek Stowarzyszenia Teologów Fundamentalnych.

Pierwszy z prelegentów, ks. dr hab. Artur Malina (adiunkt w Zakładzie Teologii Biblijnej Starego i Nowego Testamentu WT Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach; współzałożyciel Gruppo Internazionale di Studio Esegético sui Vangeli; członek Komitetu Nauk Teologicznych PAN i zarządów Stowarzyszenia Biblistów Polskich oraz Dzieła Biblijnego w Polsce), zaprezentował temat *Biblia o nierozzerwalności małżeństwa*. Przedstawił on biblijny obraz związku mężczyzny i kobiety, mający swoje zakorzenienie w Bożym planie stworzenia. Główne zagadnienie, dotyczące nierozzerwalności małżeństwa, zobrazował wieloma przykładami ze Starego i Nowego Testamentu, ukazując jednocześnie rozwój i dojrzewanie chrześcijańskiej wizji związku między kobietą a mężczyzną.

Następnie głos zabrał ks. prof. dr hab. Bogdan Ferdek (kierownik II Katedry Teologii Dogmatycznej Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu; członek Towarzystwa Teologów Dogmatyków i Polskiego Towarzystwa Mariologicznego oraz zarządu Sekcji Polskiej Międzynarodowego Towarzystwa Bonhoefferowskiego), który w referacie *Nauczanie Kościoła katolickiego o nierozzerwalności małżeństwa w aspekcie dogmatyczno-historycznym* przedstawił zagadnienie nierozzerwalności małżeństwa z punktu widzenia orzeczeń Magisterium Kościoła.

Opierając się na wypowiedziach papieża Innocentego III z 1208 roku (*Wyznanie wiary dla waldensów*), dokumentach Soboru Trydenckiego z 1563 roku (*Nauka, kanony oraz inne sprawy dotyczące sakramentu małżeństwa*), encyklice Leona XIII z 1880 roku (*Arcanum divinae sapientiae*) i adhortacji Jana Pawła II *Familiaris consortio* z 1981 roku, ukazał swoistą „dogmatykę małżeństwa”, podkreślając jego sakramentalność i nierozzerwalność. Jako komentarz posłużył tekst dokumentu Międzynarodowej Komisji Teologicznej *Doktryna katolicka o sakramencie małżeństwa* z 1977 roku.

Kolejny prelegent, ks. dr hab. Tadeusz Kałużny SCJ (kierownik Katedry Ekumenizmu Wydziału Teologicznego UPJPII w Krakowie; wykładowca teologii dogmatycznej i ekumenizmu w WSM Księża Sercanów; w latach 1998-2005 wykładowca teologii w katolickim Wyższym Seminarium Duchownym w Sankt Petersburgu; członek redakcji periodyku „Polonia Sacra”), zajął się zagadnieniem nierozzerwalności małżeństwa w optyce prawosławnej i luteranńskiej. W sposób syntetyczny przedstawił najpierw główne tezy prawosławnej nauki dotyczącej nierozzerwalności małżeństwa oraz ekumeniczne i duszpasterskie implikacje różnicy stanowisk katolików i prawosławnych w tej kwestii. Prawosławie postrzega nierozzerwalność małżeństwa jako ideał moralny, którego Kościół powinien bronić. Dopuszcza jednak rozwód i ponowne małżeństwa rozwiedzionych wtedy, gdy nierozzerwalność okazuje się dla nich nieosiągalna – gdy nie dorośli do tajemnicy powierzonej im przez Kościół. W dialogu katolicko-prawosławnym kwestia nierozzerwalności małżeństwa koncentruje się na aspektach duszpasterskich, zwłaszcza na ustalaniu stanu wolnego osób, które zawarły związek małżeński w Kościele prawosławnym.

Nierozzerwalność małżeństwa w optyce luteranńskiej wiąże się natomiast z koncepcją małżeństwa przyjętą przez Lutera, w której nie jest ono postrzegane jako sakrament, lecz jedynie jako „rzecz świecka”, tzn. naturalna. Małżeństwo zostaje podporządkowane prawu cywilnemu i nie ma związku z prawodawstwem kościelnym. Kościół ewangelicko-luteranński dopuszcza rozwody i możliwość ponownego zawarcia związku w sytuacji nieodwracalnego rozpadu małżeństwa. W tym przypadku mowa jest przede wszystkim o cudzołóstwie, które niszczy

małżeństwo. W dialogu katolicko-luterańskim wskazuje się na konieczność współpracy duszpasterskiej w odniesieniu do małżeństw mieszanych i jednowyznaniowych.

Ostatni z prelegentów sesji przedpołudniowej, ks. prof. dr hab. Janusz Gręźlikowski (kierownik Katedry Historii Kościelnego Prawa Polskiego WPK UKSW w Warszawie; profesor WSD we Włocławku i wykładowca na WT UMK w Toruniu), zaprezentował temat *Stwierdzenie nieważności małżeństwa w Kościele rzymskokatolickim*. Przedstawił to zagadnienie zarówno od strony teorii, jak i wieloletniej praktyki oficjała Sądu Biskupiego we Włocławku. Władza Kościoła nad małżeństwem chrześcijańskim opiera się na wyniesieniu przez Chrystusa przymierza małżeńskiego do godności sakramentu. Prawodawca kościelny określa zatem, czym jest małżeństwo, wskazuje na jego cele i przymioty, precyzuje warunki ważnego jego zawarcia oraz rozpoznaje i orzeka we wszystkich kwestiach wątpliwych dotyczących zawarcia małżeństwa. W Kościele nie ma unieważnienia małżeństwa czy rozwodów, ale istnieje możliwość orzeczenia nieważności małżeństwa, jeżeli po przeprowadzeniu procesu kościelnego udowodni się, że faktycznie zostało ono zawarte nieważnie. Kanoniczny proces o nieważność małżeństwa to wyraz troski Kościoła o tych swoich wiernych, którym małżeństwo się rozpadło i pragną wyjaśnić i uregulować swoją sytuację prawną w Kościele. Dzisiaj bardzo często sądy kościelne są niewłaściwie rozumiane. Z jednej strony uważa się, że udzielają „rozwodów” kościelnych i w ten sposób naruszają naukę Chrystusa i Kościoła o nierozzerwalności małżeństwa, z drugiej natomiast, że są zbyt rygorystyczne i niewyrozumiałe wobec osób, których małżeństwa rozpadły się nie z ich winy.

Sesja popołudniowa rozpoczęła się o godzinie 14.30, a przewodniczył jej ks. dr Krzysztof Paluch SCJ, wykładowca teologii moralnej i prefekt studiów w WSM Księży Sercanów. Ta część sympozjum miała charakter bardziej praktyczny, zarówno jeśli chodzi o przygotowanie do małżeństwa na różnych etapach (szkoła średnia, przygotowanie bezpośrednie), jak i sytuacje kryzysu małżeńskiego oraz duszpasterstwo osób pozostających w związkach niesakramentalnych.

Pierwsza prelegentka, dr hab. Urszula Dudziak (psycholog, teolog, kierownik Katedry Psychofizjologii Małżeństwa i Rodziny w Instytucie Nauk o Rodzinie KUL Jana Pawła II, wykładowca w Instytucie Formacji Pastoralno-Liturgicznej KUL, ministerialny rzeczoznawca podręczników wychowania do życia w rodzinie, członek Krajowego Zespołu Promocji Naturalnego Planowania Rodziny), przedstawiła temat *Przygotowanie do małżeństwa a jego nierozzerwalność – ocena postaw i wskazania pastoralne*. Nauczanie Kościoła katolickiego w kwestii nierozzerwalności małżeństwa jest jednoznaczne, konsekwentne i niezmiennie. Współcześnie jednak spotykamy się z coraz silniejszym i zmasowanym oddziaływaniem świeckich środków społecznego przekazu, promujących hedonizm, permissywizm i skrajny liberalizm, które niekorzystnie wpływają na postawy społeczne. Ankietowani nupturienci, wierni wychodzący z niedzielnej mszy świętej, katechizowani uczniowie i nauczyciele szkół ponadpodstawowych nierzadko opowiadają się za odwołaniem zasady nierozzerwalności i usankcjonowaniem rozwodów. Sytuacja ta coraz bardziej powinna skłaniać duszpasterzy do podjęcia działań zapobiegawczych i naprawczych oraz wspierania wiernych w walce z różnorodnymi zagrożeniami rodziny. Szczególną troską należy objąć zwłaszcza młodych ludzi przygotowujących się do zawarcia małżeństwa.

Kolejny temat *Małżeństwo w kryzysie*, zaprezentował prof. dr hab. Krystian Wojaczek, kierownik Katedry Duszpasterstwa i Profilaktyki Dysfunkcji Rodziny na WT Uniwersytetu Opolskiego, zajmujący się problematyką więzi małżeńskiej, metodologią i metodyką pracy z małżeństwami oraz wpływem rozłąki małżonków z przyczyn ekonomicznych na więź małżeńską i postrzeganie ojca przez dzieci. Kryzys małżeństwa to sytuacja trwającego procesu jego dysfunkcji, która w konsekwencji prowadzi do rozkładu związku kobiety i mężczyzny. Można wyróżnić kilka grup przyczyn kryzysu w małżeństwie, np. indywidualne, osobiste stany kryzysowe oraz zewnętrzne, kryzysogenne relacje małżonków. Ważnym wyzwaniem staje się dzisiaj zapobieganie powstawania sytuacji kryzysowych w małżeństwie. W sytuacji głębokiego kryzysu, zwłaszcza gdy zachwiana jest osobowość małżonków,

niezbędna staje się pomoc terapeutyczna. Często potrzebne jest pogłębienie wiedzy na temat natury małżeństwa, zrozumienie pewnych mechanizmów funkcjonowania tej „wspólnoty dwojga” oraz tworzenie środowisk wsparcia.

Ostatnim prelegentem był ks. dr Jan Abrahamowicz z Krakowa (studiował w Rzymie i na KUL; pracował w Kurii Metropolitalnej, w Wydziale Koordynacji Duszpasterstwa; w latach 1997-2010 był proboszczem w kościele Świętego Krzyża w Krakowie oraz duszpasterzem artystów i małżeństw niesakramentalnych; obecnie jest proboszczem parafii Bożego Miłosierdzia na Wzgórzach Krzesławickich w Krakowie). Przedstawił on zagadnienie *Duszpasterska troska o osoby pozostające w związkach niesakramentalnych*. Opierając się na przesłaniu adhortacji apostołskiej Jana Pawła II *Familiaris consortio* (1981 rok), podzielił się swoim doświadczeniem duszpasterskim dotyczącym związków niesakramentalnych. Wspomniany dokument, omawiając problematykę małżeństwa i rodziny, ukazuje m.in. ich bóle i nieprawidłowości. Wymienia takie zjawiska jak: małżeństwo na próbę, rzeczywiste wolne związki, kontrakt cywilny katolików (bez ślubu kościelnego), katolików będących w separacji i rozwiedzionych, którzy nie zawarli nowego związku, oraz rozwiedzionych, którzy zawarli nowy związek. Wymienione osoby, zwłaszcza te z ostatniej grupy, dzięki duszpasterskiej opiece mogą znaleźć odpowiedź na dręczące je pytania o ich przeszłość i przyszłość. Dzięki trosce Kościoła mogą się przekonać, że Chrystus nigdy z nich nie zrezygnował, że powinny korzystać z dostępnych i dla nich środków pomocnych na drodze wiary, m.in. takich jak: kontakt ze słowem Bożym, msza święta (choć bez Komunii eucharystycznej), modlitwa, troska o katolickie wychowanie dzieci, działania na rzecz wspólnoty Kościoła czy też podejmowanie czynów pokutnych, aby uprosić u Boga potrzebne łaski.

Zwieńczeniem sympozjum była dyskusja wokół tematów zaprezentowanych przez prelegentów popołudniowej sesji. Była ona zakrojona na dużą skalę, gdyż w sympozjum wzięli udział także księża i klerycy z seminariów diecezjalnych i zakonnych z Kalwarii Zebrzydowskiej, Kielc, Krakowa, Przemyśla, przedstawiciele Księży Michalitów i Księży Zmartwychwstańców, a także wykładowcy i wychowawcy semina-

rium. Na sali obecni byli młodzi księża sercańscy z kraju i zagranicy (Białoruś, Mołdawia, Ukraina), burmistrz Gminy i Miasta Dobczyce – Marcin Pawlak, a także młodzież maturalna z pobliskich Dobczyc wraz z opiekunem-katechetą.

Symposium zakończyło się wspólną modlitwą, w której uczestnicy wyrazili swoją wdzięczność Panu Bogu i ludziom za zorganizowanie tak cennego spotkania.

ks. Robert Ptak SCJ